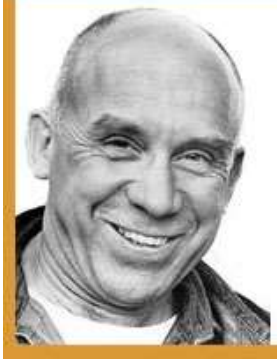

Nieuwsbrief Mertonvrienden van de Lage Landen

Fragment uit Mertons dagboek 19 oktober 1968, Calcutta

Toen we in Calcutta landden pakte de douane twee heel schattige – en trotse – Indiase meisjes in sari's hard aan. Ik kon heel snel verder, maar had nog geen roepies, en Susan Hyde, de secretaresse van Peter Dunne, was er om mij te begroeten met een bloemenkrans: "Welkom in India." VIP-behandeling. Ik voelde me van mijn stuk gebracht en probeerde Susan iets zinnigs te zeggen over religieuze zaken. De Indiase duisternis was vol mensen en koeien. Slechte wegen waarover auto's frontaal op elkaar afstuiven. Het duurt hier even voordat je ontdekt aan welke kant er wordt gereden – je kan elke kant nemen, rechts of links. Daarna de grote, afgeleefde, hete, krioelende, ongelooflijke stad in. Mensen! Mensen! Mensen! Kampvuurtjes in de straten en op de pleinen. Filmposters – die Aziatische filmposters met de vreemde, enorme gezichten van gewelddadige of krankzinnige westerse goden, de enorme schutters omgeven door onmogelijke teksten. Ze vormen een botte, kitscherige vergoddelijking van de meer voor de hand liggende emoties: liefde, haat, verlangen, hebzucht, wraak. Waarom niet John Wayne met acht armen? Nu, hij heeft al genoeg geweren. Of de Dans van Shiva – met Frank Sinatra?

De situatie van de toerist wordt in een stad als Calcutta lachwekkend en onmogelijk. Hoe kun je foto's nemen van deze straten met de gezichten, de ogen van zulke mensen, en de koeien die tussen hen zwerven op de stoepen, talloze buizerds die boven de hoofdwegen cirkelen in de "beste" gedeeltes? Maar de mensen zijn schitterend. De routine van de bedelaars is hartverscheurend. Het kleine meisje dat opeens bij het raam van mijn taxi verscheen, met de allerschattigste glimlach stak ze haar hand uit, het uitdoven van het licht toen ze haar lege hand terugtrok. Ik had nog geen Indiaas geld. Ze verdween plots achter het venster van de taxi alsof ze in het water zonk en verdronk. Ik wilde dood. Ik kon haar niet uit mijn hoofd krijgen. Maar als je aan één iets geeft, rennen er vijf met doodsverachting achter je taxi aan. Vanmorgen hing een kleine jongen aan de deur en rende jammerend naast de taxi in het verkeer, terwijl de chauffeur zich omdraaide en gebaren maakte alsof hij hem wilde wegslaan. Natuurlijk is dit een goed geoefende routine, een kunst, een theater, maar een heel noodzakelijke kunst om de eigen wanhoop en afschuwelijke leegheid te dramatiseren. Dan was er ook de vrouw die me drie huizenblokken volgde en zachtjes iets mompelde van "Papa, papa, ik ben heel arm" totdat ik haar uiteindelijk een roepie gaf. Oké, je kunt daar kritiek op hebben. Maar ze is heel arm. En ik kom uit het Westen, een rijke Papa.

Wanneer je het "hart van de stad" in alle helderheid ziet ben je een *lokavidu*:

"iemand die de werelden kent", iemand die alle gebieden van het bestaan heeft onderzocht. Ook het antitoerisme van de buitenwijken – de echte stad, de stad die niet onder controle is, of dat nu Los Angeles is of Calcutta. Of het nu het spoor is van nieuwe auto's op de autosnelwegen of van de oude auto's op slechte hoofdwegen of van bloed, slijm en uitwerpselen in de lichaamskanalen. Calcutta, glimlachend, fecaal, onthecht, moe, onuitputtelijk, jong, oud, vol jonge mensen die oud lijken, is de stad zonder masker. Het is de subcultuur van armoede en overbevolking.

Calcutta is schokkend omdat ze opeens een totaal ander soort waanzin is, het tegenovergestelde van die andere waanzin, de idiote rationaliteit van overvloed en overbevolking. Amerika lijkt logisch, maar is vastgelopen in zijn waanzin die nu echt ontploft. Calcutta heeft de helderheid van wanhoop, van absolute verwarring, van een vitaliteit die onmogelijk met haar eigen realiteit kan omgaan. Maar onverslaanbaar breidt ze zich toch uit zonder en voorbij de rede, zonder echter ergens naartoe te kunnen. Een oneindige menigte mannen en vrouwen die overal kamperen alsof ze op iemand wachten die hen in een ultieme uittocht zal leiden naar redelijkheid, naar een wereld die echt werkt, en toch al onherroepelijk wetend dat uiteindelijk niets echt werkt, dat het leven alleen maar *anica, dukkha, anatta*[1] is, dat ieder zelf de ontkenning is van de verlangens van alle anderen en toch op een of andere manier een teken voor anderen van een ondoorgrondelijke hoop. Wat me achtervolgt is: Gandhiji leidde al deze mensen, getuigde een tijdje van de zin die zij mogelijk uit hun leven zouden kunnen halen. Daarna doofde, met hem, die zin weer uit.

Thomas Merton, *De mens achter de monnik; Een leven in dagboeken*. Eindhoven, Damon, 2023, blz. 376-378.

Het artikel van de Maand van onze nieuwsbrief mag u delen met belangstellenden.
Meer over Thomas Merton & de Mertonvrienden van de Lage Landen:
www.thomasmerton.nl

1 In het boeddhisme de drie aspecten van het leven: vergankelijkheid (anica), lijden (dukkha) en niet-zelf (anatta)